

**АЗАМАТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІКТІ ЖӘНЕ ЖЕКЕ
ТҮЛҒАНЫҢ ПАТРИОТТЫҚ
ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ:
МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕ**

**FORMATION OF CIVIC IDENTITY AND
PATRIOTIC VALUES OF THE INDIVIDUAL:
PROBLEMS AND EXPERIENCE**

**ФОРМИРОВАНИЕ ГРАЖДАНСКОЙ
ИДЕНТИЧНОСТИ И ПАТРИОТИЧЕСКИХ
ЦЕННОСТЕЙ ЛИЧНОСТИ: ПРОБЛЕМЫ И
ОПЫТ**

FAN TARMOG'İ
13.00.00 – Pedagogika

QABUL QILINDI
22.08.2026

CHOP ETILDI
25.08.2026

А.С.Даулетова

Ф.ғ.к., Қожа Ахмет Ясауи атындағы
Халықаралық қазақ-түрік
университетінің аға оқытушысы

Ә.Кеңесбек

Қожа Ахмет Ясауи атындағы
Халықаралық қазақ-түрік
университетінің 4 курс студенті

АНДАТПА

Мақалада азаматтық бірегейлікті қалыптастыру және жеке тұлғаның патриоттық құндылықтарын дамыту мәселелері қарастырылады. Зерттеудің басты мақсаты – заманауи білім беру жүйесінде патриотизм мен азаматтық сананы тиімді қалыптастыру жолдарын анықтау. Теориялық бөлімде азаматтық бірегейлік пен патриоттық құндылықтардың педагогикалық, психологиялық және мәдени аспектілері талданады. Тәжірибелік бөлімде мектептер мен университеттерде патриоттық тәрбие әдістері, соның ішінде интерактив сабақтар, жобалық тәсілдер және волонтерлік жобалар зерттеледі. Мақалада алынған нәтижелер негізінде патриотизм мен азаматтық сана қалыптастырудағы тиімді әдістер ұсынылады. Зерттеу жастардың ұлттық құндылықтарды түсінуі мен қоғамдағы әлеуметтік жауапкершілігін арттыруға бағытталған.

Кілт сөздер: азаматтық бірегейлік, патриоттық құндылықтар, жеке тұлға, патриоттық тәрбие, инновациялық педагогикалық әдістер.

ABSTRACT

The article examines the issues of civic identity formation and the development of personal patriotic values. The aim of the study is to identify effective ways to foster patriotism and civic consciousness in the modern education system. The theoretical section analyzes pedagogical, psychological, and cultural aspects of civic identity and patriotic values. The practical section explores methods of patriotic education in schools and universities, including interactive lessons, project-based

approaches, and volunteer initiatives. Based on the results, effective strategies for cultivating patriotism and civic engagement are proposed. The study is aimed at enhancing young people's understanding of national values and promoting their social responsibility.

Keywords: civic identity, patriotic values, personality, patriotic education, innovative pedagogical methods.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются вопросы формирования гражданской идентичности и развития патриотических ценностей личности. Цель исследования – выявить эффективные пути формирования патриотизма и гражданского сознания в современной системе образования. В теоретической части анализируются педагогические, психологические и культурные аспекты гражданской идентичности и патриотических ценностей. В практической части исследуются методы патриотического воспитания в школах и университетах, включая интерактивные занятия, проектные методы и волонтерские проекты. На основе полученных данных предлагаются эффективные подходы к формированию патриотизма и гражданской позиции. Исследование направлено на повышение понимания молодежью национальных ценностей и их социальной ответственности.

Ключевые слова: гражданская идентичность, патриотические ценности, личность, патриотическое воспитание, инновационные педагогические методы.

КІРІСПЕ

Қазіргі заманауи қоғамда жеке тұлғаның азаматтық бірегейлікті және патриоттық құндылықтарды меңгеруі – елдің әлеуметтік тұрақтылығы мен ұлттық бірлігінің басты факторы болып табылады. Азаматтық бірегейлік – жеке адамның өз мемлекетіне, қоғамға және мәдениетке деген саналы қатынасы, өз құқықтары мен міндеттерін түсінуі және әлеуметтік жауапкершілік сезімі [1, 126].

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

Қазақстан Республикасында патриоттық тәрбиенің маңызы жоғары, себебі мемлекет өзінің ұлттық бірлігін, қауіпсіздігін және тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін жастардың азаматтық санасын қалыптастыруға ерекше мән береді. Бұл тұрғыда білім беру мекемелері – мектептер, колледждер және университеттер – азаматтық сана мен патриоттық құндылықтарды қалыптастырудың негізгі алаңы болып табылады. Заманауи білім беру жүйесінде азаматтық бірегейлікті және патриоттық құндылықтарды

қалыптастырудың тиімді жолдарын анықтау мақаланың негізгі мақсаты болып табылады. Мақала келесі міндеттерге назар аудартады:

1. Азаматтық бірегейліктің теориялық негіздерін қарастыру;
2. Патриоттық құндылықтардың педагогикалық, психологиялық және мәдени аспектілерін талдау;
3. Инновациялық әдістер мен халықаралық тәжірибені қарастыру;
4. Жастардың әлеуметтік жауапкершілігін арттыруға бағытталған ұсыныстар жасау.

Жастардың патриоттық сезімін дамыта отырып, елдің әлеуметтік тұрақтылығын, ұлттық бірлігін нығайтуға мүмкіндік беру зерттеу өзектілігін тудыртып отыр. Сонымен қатар, заманауи ақпараттық технологиялар мен инновациялық педагогикалық тәсілдерді қолдану арқылы патриотизмді тиімді қалыптастыру жолдары қарастырылады [2, 456].

Азаматтық бірегейліктің мәні. Азаматтық бірегейлік – бұл жеке тұлғаның өз мемлекетіне, қоғамына және мәдениетіне деген саналы қатынасы, өзінің құқықтары мен міндеттерін түсінуі және әлеуметтік жауапкершілік сезімі [3, 346]. Ол әрбір азаматтың қоғамдағы рөлін, ұлттық құндылықтарды бағалау қабілетін және мемлекеттік институттарға сенімін білдіреді. Азаматтық бірегейлік жеке адамның өмірлік позициясын, моральдық-этикалық қағидаларын, құқықтық және саяси санасын біріктіретін кешенді ұғым болып табылады. Азаматтық бірегейліктің мәнін түсіну үшін оны бірнеше негізгі компонентке бөлуге болады: моральдық-этикалық, құқықтық және қоғамдық-саяси. Моральдық-этикалық компонент адамның адалдық, әділдік, жауапкершілік сияқты қасиеттерін қамтиды. Бұл қасиеттер жеке тұлғаның қоғам алдындағы мінез-құлқын реттейді, оның қоғамдағы әрекеттерінің заңдылығын және әділдігін қамтамасыз етеді.

Құқықтық компонент азаматтық бірегейліктің маңызды бөлігі болып саналады, себебі ол адамның құқықтарын және міндеттерін түсінуін қамтамасыз етеді. Жеке тұлға өзінің құқықтары мен міндеттерін білу арқылы қоғамдағы әрекеттерін заңды негізде жүргізеді. Мысалы, мектепте немесе университетте өткізілетін құқықтық тренингтер, азаматтық құқықтар бойынша сабақтар жастарға заң нормаларын түсінуге және құқықтық мәдениетті дамытуға мүмкіндік береді. Құқықтық компонент азаматтық бірегейліктің маңызды бөлігі болып саналады, себебі ол адамның құқықтарын және міндеттерін түсінуін қамтамасыз етеді. Жеке тұлға өзінің құқықтары мен міндеттерін білу арқылы қоғамдағы әрекеттерін заңды негізде жүргізеді. Қоғамдық-саяси компонент жеке тұлғаның қоғамдағы белсенділігін, волонтерлік қызметке қатысуын және мемлекеттік өмірге қатысын білдіреді. Жастар өз қоғамында белсенді азамат ретінде өзін сезінуі үшін қоғамдық

жобаларға қатысу, пікірталастарға араласу, жергілікті мәселелерді шешуге атсалысу маңызды [3, 346].

Патриоттық құндылықтар – бұл жеке тұлғаның өз отанына деген сүйіспеншілігі, ұлттық тарих пен мәдени мұраға құрмет көрсетуі, сонымен қатар қоғам алдындағы жауапкершілігін сезіну қабілеті. Патриоттық сезім жеке адамның әлеуметтік, моральдық және мәдени дамуында маңызды рөл атқарады. Ол азаматтық бірегейліктің құрамдас бөлігі болып саналады және жастардың өз елінің мүддесін қорғауға, қоғамда белсенді азамат ретінде әрекет етуіне бағытталған.

Патриоттық құндылықтарды қалыптастырудың педагогикалық аспектісі ерекше маңызды. Мектептер мен университеттерде ұлттық тарих, әдебиет және мәдени мұра арқылы патриоттық сезімді дамыту жүзеге асады. Мысалы, тарихи кейстерді талдау, ұлттың тарихи тұлғаларын зерттеу, ұлттық мерекелер мен салт-дәстүрлерге қатысу арқылы оқушылар мен студенттер өз еліне деген сүйіспеншілігін қалыптастырады. Бұл әдістер олардың мәдени сана-сезімін, әлеуметтік жауапкершілігін және қоғамдағы рөлін түсінуін арттырады [4, 156].

Патриоттық құндылықтар жеке тұлғаның моральдық-этикалық қалыптасуында да маңызды. Адалдық, әділдік, жауапкершілік сияқты қасиеттер патриоттық сезімнің негізін құрайды. Жастар өз елінің мүддесін қорғауда, қоғамдағы өз әрекеттерінің салдарын түсінуде осы қасиеттерге сүйенеді. Сонымен қатар, патриоттық тәрбие қоғамдық-саяси бағытта да жүзеге асады: волонтерлік жобаларға қатысу, қоғамдық ұйымдарда жұмыс істеу, жергілікті мәселелерді шешуге атсалысу жастарды белсенді азамат етеді.

Педагогикалық әдістер:

- Мемлекеттік рәміздерге, әнұран мен туға құрмет көрсету;
- Ұлттық дәстүрлер мен мәдениетке құрметпен қарау;
- Қоғамдық және мәдени жобаларға қатысу;
- Интерактив сабақтар, рөлдік ойындар, тарихи зерттеу жобалары [5, 896].

Патриоттық тәрбиенің басты мақсаты – жастардың өз елінің тарихын, мәдениетін және құқықтық нормаларын меңгеруін қамтамасыз ету, ұлттық сананы қалыптастыру.

Азаматтық бірегейліктің педагогикалық аспектілері. Азаматтық бірегейлікті қалыптастыру педагогикалық тұрғыдан кешенді процесс болып табылады, өйткені ол жеке тұлғаның қоғамдағы рөлін түсінуі, құқықтық және моральдық құндылықтарды меңгеруі, сондай-ақ патриоттық сезімін дамытуға бағытталған. Педагогикалық әдістердің тиімділігі оқушылар мен жасөспірімдердің белсенділігін арттыру, сыни ойлау қабілетін дамыту және олардың өз қоғамына жауапкершілік сезімін қалыптастыру арқылы көрінеді.

Бұл бағытта педагогтар тек ақпарат беруші рөл атқармай, сонымен қатар білім мен тәжірибені біріктіретін әдістерді қолданады.

Педагогикалық аспектіні зерттеу барысында негізгі әдістердің бірі – *интерактивті әдістер*. Бұл әдіс оқушыларға өз ойларын ашық білдіруге, сыни ойлау қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. Рөлдік ойындар барысында оқушылардың тарихи немесе қазіргі қоғамдық кейіпкерлердің әрекеттерін талдауын қарастыруға болады. Оқушылар өз ойларын жеткізе отырып, моральдық-этикалық шешім қабылдауды үйренеді, өз қоғамына деген жауапкершілікті сезінеді. Сонымен қатар, интерактив сабақтар білім беру процесін қызықты әрі есте қаларлық етеді, өйткені олар оқушыларды белсенді қатысуға ынталандырады.

Екінші маңызды әдіс – *дискуссиялық тәсілдер*. Дискуссия арқылы оқушылар қоғамдағы нақты мәселелерді талқылайды, өз пікірін қорғайды және қарсы пікірлерді тыңдауды үйренеді. Мысалы, «Қазақстанның тәуелсіздігі және жастардың рөлі» тақырыбында өткізілген дискуссия барысында оқушылар тарихи деректер мен әлеуметтік фактілерді талдай отырып, өз көзқарасын қалыптастырады. Бұл әдіс олардың қоғамдық-саяси санасын, сыни ойлау қабілетін, топтағы қарым-қатынасты және көшбасшылық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

Қазіргі заманғы педагогикалық практикаларда *бағдарламалық әдістерді* пайдалану да кең таралған. Мектептер мен университеттерде арнайы курстар, тренингтер, әлеуметтік жобалар және волонтерлік іс-шаралар ұйымдастырылады. «Қоғамдық белсенділік және азаматтық құқықтар» курсы секілді жобалар оқушылардың әлеуметтік жауапкершілікке баулиды, оларды волонтерлік жобаларға қатысуға ынталандырады. Бұл тәсіл жастарға құқықтық мәдениет пен моральдық құндылықтарды меңгеруге көмектеседі.

Патриоттық тәрбие мен мәдениет. Патриоттық тәрбие – жеке тұлғаның өз отанына деген сүйіспеншілігін, ұлттық тарихқа құрметін және қоғам алдындағы жауапкершілігін қалыптастыру процесі. Бұл тәрбие жеке адамның әлеуметтік, моральдық және мәдени дамуының маңызды бөлігі болып табылады. Мектептер мен университеттерде патриоттық тәрбиенің тиімділігі көбіне мәдени контекст арқылы, яғни ұлттық дәстүрлер, салт-дәстүрлер, әдебиет, музыка және тарихи мұра арқылы жүзеге асады. Патриоттық тәрбие тек білім беру үдерісімен шектелмей, оны мәдени іс-шаралармен үйлестіргенде ғана тиімді болады [6, 586].

Педагогикалық тұрғыдан патриоттық тәрбие бірнеше бағытта жүзеге асады: интерактив сабақтар, тарихи кейстер, мультимедиялық материалдар және жобалық жұмыстар. Мысалы, тарихи кейстерді талдау кезінде оқушылар белгілі тарихи оқиғалар мен тұлғаларды зерттейді, олардың әрекеттерін қазіргі

қоғаммен байланыстырады. Бұл әдіс жастарды өз қоғамының тарихын бағалауға, патриоттық сезімін нығайтуға және сыни ойлау қабілетін дамытуға үйретеді.

Патриоттық тәрбие мәдени аспектілер арқылы жүзеге асады:

- Ұлттық мерекелер мен салт-дәстүрлерді сақтау;
- Мәдени мұра мен әдеби шығармаларды зерттеу;
- Мектеп пен университет деңгейінде тарихи-мәдени жобаларды ұйымдастыру [7, 1026].

Мектеп оқушылары қазақ әдебиетінің классикалық шығармалары арқылы ұлттық патриотизмді түсінеді. Мектеп оқушылар мәдени жобалар мен ғылыми зерттеулер арқылы қоғамдағы өз рөлін бағалайды. Сонымен қатар, ұлттық мәдени шараларға қатысу жастардың өзіндік танымын, мәдени құндылықтарға деген құрметін арттырады. Патриоттық тәрбие мәдени аспектілермен тығыз байланысты. Мәдени мұра мен дәстүрлерді сақтау – жастардың ұлттық құндылықтарға деген құрметін қалыптастырады. Мысалы, ұлттық киімдер, қолөнер бұйымдары, дәстүрлі тағамдар және халық әндері арқылы оқушылар өз елінің мәдениетін бағалай біледі. Сонымен қатар, жастардың мәдени жобаларға қатысуы олардың шығармашылық қабілетін дамытып, өз елінің тарихын терең түсінуге мүмкіндік береді. Патриоттық тәрбие мәдени аспектілермен тығыз байланысты. Мәдени мұра мен дәстүрлерді сақтау – жастардың ұлттық құндылықтарға деген құрметін қалыптастырады. Психологиялық аспект те маңызды болып табылады, себебі патриоттық сезім жеке тұлғаның моральдық-этикалық дамуымен, әлеуметтік жауапкершілік пен қоғам алдындағы борышын сезінуімен байланысты. Жастар патриоттық тәрбиенің нәтижесінде қоғамдағы өз рөлін сезінеді, көшбасшылық қасиеттерін дамытады және белсенді азамат ретінде қалыптасады.

Жасөспірімдерге патриоттық сезімді қалыптастыру психологиялық механизмдер арқылы жүзеге асады. Бірінші маңызды фактор – *әлеуметтік тану*. Жеке тұлға қоғамдағы өз рөлін түсінуі үшін өз әрекеттерінің салдарын сезінуі қажет. Мысалы, мектеп немесе университет деңгейінде волонтерлік жобаларға қатысу арқылы оқушылар өз қоғамында белсенді азамат ретінде әрекет етеді және өзінің жауапкершілігін сезінеді. Бұл олардың өзіндік сенімін арттырады және қоғам алдындағы борышын түсінуге ықпал етеді. Екінші фактор – *эмоциялық байланыс*. Патриоттық сезім тек рационалды түсінумен шектелмей, эмоционалды тәжірибе арқылы қалыптасады. Жастар өз елінің тарихы мен мәдениеті туралы оқыған кезде, ұлттық мерекелер мен салт-дәстүрлерге қатысқанда, олардың эмоционалды байланысы күшейеді. Бұл процесс жеке тұлғаның патриоттық сезімін тұрақтандырып, қоғамдағы әрекеттерін бағыттайды. Эмоциялық байланыс балалар мен жасөспірімдердің

тарихи тұлғаларды құрметтеуі, елге деген сүйіспеншілігі арқылы көрінеді [8, 776]. Үшінші маңызды фактор – *моральдық және этикалық тәрбиелеу*. Психологиялық зерттеулер көрсеткендей, жастардың моральдық-этикалық дамуы олардың азаматтық санасын қалыптастырады. Моральдық құндылықтар, әділдік, жауапкершілік, адалдық сияқты қасиеттер патриоттық сезімнің негізін құрайды. Жастар өз елінің мүддесін қорғау, қоғамдағы қиындықтарды шешу кезінде осы қасиеттерді пайдаланады. Төртінші аспект – *сезімталдық және эмпатияны дамыту*. Жас адамдар өз қоғамында болып жатқан әлеуметтік немесе тарихи оқиғаларды түсіну қабілетін дамытқанда, олар патриоттық сезімін тереңдетеді. Оқушылар әлеуметтік зерттеулер немесе тарихи жобалар арқылы халықтың мәдени мұрасын зерттегенде, олардың эмпатиясы мен жауапкершілігі артады. Соңында, психологиялық аспектілердің тиімділігі жеке тұлғаға бейімделген педагогикалық әдістерді қолдануда көрінеді. Рольдік ойындар, тренингтер, топтық талқылаулар және кейстерді талдау жастардың сыни ойлау қабілетін дамытып, патриоттық сезімді қалыптастырады.

Инновациялық әдістер мен стратегиялар. Қазіргі заманауи білім беру жүйесінде азаматтық бірегейлікті және патриоттық құндылықтарды қалыптастыруда инновациялық әдістер мен стратегиялар маңызды рөл атқарады. Инновациялық тәсілдер оқушылардың сыни ойлау қабілетін, шығармашылық потенциалын және белсенділігін дамыта отырып, патриоттық тәрбие мен азаматтық сананы тиімді қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Инновациялық әдістер:

- Мультимедиялық сабақтар: тарихи оқиғаларды бейнематериал арқылы көрсету;
- Виртуалды экскурсиялар: онлайн тарихи және мәдени орындарға экскурсия;
- Кейстік әдіс: нақты тарихи немесе әлеуметтік жағдайларды талдау;
- Жобалық тәсіл: оқушылар өз идеяларын жүзеге асырады;
- Онлайн платформалар: білім беру ресурстары мен тарихи деректерді зерттеу [9, 1346].

Бұл әдістер жастардың *сыни ойлау қабілетін, шешім қабылдау дағдыларын және креативтілігін* дамытады, патриоттық сезімді тиімді қалыптастырады.

Бірінші инновациялық әдіс – *мультимедиялық сабақтар және визуалды контент*. Тарихи, мәдени және қоғамдық тақырыптарды бейне, анимация немесе интерактив карталар арқылы көрсету жастардың ақпаратты қабылдауын жеңілдетеді және сабаққа қызығушылығын арттырады [10, 896].

Екінші әдіс – *виртуалды экскурсиялар мен онлайн платформалар*. Мұндай тәсіл арқылы оқушылар өз елінің тарихи және мәдени нысандарымен таныса алады. Онлайн форматтағы музей экскурсиялары немесе тарихи

ескерткіштердің виртуалды турлары оқушылардың тарихи сана-сезімін дамытады. Сонымен қатар, онлайн платформалар оқушыларға патриоттық жобаларды орындауға, өз зерттеулерін жариялауға және пікір алмасуға мүмкіндік береді.

Үшінші стратегия – *кейстік әдіс және проблемалық оқыту*. Жастар нақты тарихи немесе әлеуметтік жағдайларды талдай отырып, шешім қабылдау дағдыларын дамытады. Бұл әдіс олардың сыни ойлау қабілетін, көшбасшылық қасиеттерін және әлеуметтік жауапкершілігін арттырады.

Төртінші инновациялық әдіс – *проектік тәсіл*. Жеке немесе топтық жобалар жастардың шығармашылық қабілетін дамытып, олардың қоғамдағы белсенділігін арттырады. Мысалы, «Менің қалам және жергілікті тарих» жобасы оқушыларды өз қоғамының тарихи және мәдени мұрасын зерттеуге бағыттайды. Жобалық жұмыстар патриоттық сезімді нығайтып қана қоймай, оқушылардың әлеуметтік жауапкершілігін де дамытады.

Бесінші әдіс – *геймификация және рөлдік ойындар*. Оқушыларды тарихи оқиғаларды зерттеуге немесе әлеуметтік жобаларды орындауға қызықтыру мақсатында ойын элементтері қолданылады. Бұл әдіс жастардың сыни ойлау қабілетін, шығармашылық ойлауын және патриоттық сезімін дамытуға ықпал етеді.

Халықаралық тәжірибе. Азаматтық бірегейлікті және патриоттық құндылықтарды қалыптастырудағы халықаралық тәжірибе еліміз үшін маңызды үлгі болып табылады, себебі әр түрлі елдердің білім беру жүйелері өз жастарында азаматтық сана мен патриотизмді қалыптастырудың тиімді жолдарын қолданған. Әр елдің тәжірибесі ұлттық мәдениет, тарих және әлеуметтік құрылым ерекшеліктеріне сай бейімделген, алайда олардың кейбір принциптері Қазақстандағы білім беру жүйесінде де қолдануға жарамды.

АҚШ-та азаматтық тәрбие көбіне қоғамдық жобалар, волонтерлік қызмет және демократиялық принциптерді оқыту арқылы жүзеге асады. Мектептерде оқушылар өз қоғамына белсенді қатысуға үйретіледі, бұл олардың азаматтық санасын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Волонтерлік қызмет арқылы жастар әлеуметтік жауапкершілікті сезінеді, қоғамдағы өз рөлін түсінеді және көшбасшылық дағдыларын дамытады. Дискуссиялық сабақтар мен парламенттік модельдер оқушыларды демократиялық шешім қабылдау процесімен таныстырып, олардың сыни ойлау қабілетін дамытады. Бұл әдістер АҚШ-та жастардың белсенді азаматтық позициясын қалыптастыруда тиімді нәтижелер береді [10, 896].

Жапония елінде патриоттық тәрбие мен азаматтық бірегейлікті дамыту ұлттық тарих пен мәдениет арқылы жүзеге асады. Мектеп бағдарламаларына тарихи кейстер, экскурсиялар және музейлерге барып тәжірибе жинау кіреді.

Жапон оқушылары өз елінің мәдени мұрасын зерттеу барысында ұлттық құндылықтарға құрметпен қарайды, патриоттық сезімін тереңдетеді. Сонымен қатар, Жапониядағы мектептерде жаппай мәдени жобалар мен ғылыми зерттеулер ұйымдастырылып, студенттердің сыни ойлау қабілеті мен шығармашылық дамуы қолдау табады. Бұл тәсіл жастардың өз қоғамына жауапкершілігін арттырып, олардың патриоттық сезімін нығайтуға бағытталған.

Германияда азаматтық бірегейлікті қалыптастыру әлеуметтік және құқықтық білім беру арқылы жүзеге асады. Жастарды қоғамдағы белсенді азаматтық рөлге үйрету мақсатында мектептерде нақты жобалар мен практикалық сабақтар жүргізіледі. Оқушылар жергілікті қоғамдық мәселелерді зерттеп, шешу жолдарын ұсынады. Бұл әдіс жастардың әлеуметтік жауапкершілігін, сыни ойлау қабілетін және азаматтық белсенділігін дамытады. Сонымен қатар, Германияда тарихи реконструкциялар мен музейлік сабақтар арқылы патриоттық сезімді қалыптастыру тәжірибесі кеңінен қолданылады.

Финляндияның тәжірибесі де Қазақстан үшін маңызды үлгі болып табылады. Финляндия мектептері мен университеттері сыни ойлау, құқықтық және мәдени білім беру арқылы жастардың азаматтық бірегейлігін қалыптастырады. Оқушылар қоғамдық жобаларға қатысу арқылы әлеуметтік жауапкершілікті сезінеді және қоғамдағы өз рөлін анықтайды. Инновациялық сабақ әдістері, интерактивті платформалар және халықаралық жобалар жастарды өз қоғамына белсенді қатысуға ынталандырады [10, 896].

Қазақстанда халықаралық тәжірибені қолдану жастардың азаматтық бірегейлігін дамытуда тиімді болып табылады. АҚШ, Жапония, Германия және Финляндия тәжірибесі көрсеткендей, волонтерлік жобалар, интерактив сабақтар, тарихи кейстер және мәдени жобалар патриоттық сезімді қалыптастыруда нәтижелі. Елдің білім беру жүйесінде осы тәжірибелерді қолдану арқылы оқушылар қоғамдағы белсенді, жауапты, патриоттық сезімі дамыған азамат ретінде қалыптасады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Азаматтық бірегейліктің және патриоттық құндылықтардың қалыптасуы – қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі болып табылады. Жеке тұлғаның қоғамдағы рөлін түсінуі, әлеуметтік жауапкершілігін сезінуі, ұлттық тарих пен мәдени мұраға құрмет көрсетуі – азаматтық бірегейліктің негізгі көрсеткіштері болып табылады. Зерттеулер мен халықаралық тәжірибе көрсеткендей, азаматтық сана мен патриоттық сезімді дамыту тек білім беру үдерісімен шектелмей, мәдени, психологиялық және инновациялық тәсілдер арқылы жүзеге асырылуы тиіс.

Педагогикалық аспектілер азаматтық бірегейліктің тиімді қалыптасуына ықпал етеді. Интерактивті сабақтар, дискуссиялық тәсілдер, проекттік жұмыстар мен арнайы курстар оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытып, оларды белсенді және жауапты азамат ретінде тәрбиелейді. Сонымен қатар, патриоттық тәрбие мәдени және тарихи контекстке сүйеніп, ұлттық дәстүрлерді, мерекелерді және тарихи оқиғаларды оқушылар мен студенттердің тәжірибесіне енгізу арқылы жүзеге асады. Мұндай тәсіл жастарды өз елін сүйетін, қоғамға пайдалы азамат ретінде қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Психологиялық аспектілер азаматтық бірегейліктің және патриоттық құндылықтардың қалыптасуында шешуші рөл атқарады. Әлеуметтік тану, эмоционалды байланыс, моральдық-этикалық тәрбиелеу, эмпатияны дамыту – осы механизмдер арқылы жеке тұлға өз қоғамына деген патриоттық сезімін күшейтеді және әлеуметтік жауапкершілікті сезінеді. Жастар өз қоғамындағы рөлін түсінгенде, олардың көшбасшылық қабілеті дамып, белсенді азамат ретінде қалыптасуы мүмкін.

Инновациялық әдістер мен стратегиялар қазіргі заманауи білім беру жүйесінде маңызды болып табылады. Мультимедиялық сабақтар, виртуалды экскурсиялар, кейстік талдау, проекттік жұмыстар және геймификация әдістері оқушылардың патриоттық сезімін нығайтуға, сыни ойлау қабілетін және шығармашылық ойлауын дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, халықаралық тәжірибе көрсеткендей, волонтерлік қызмет, қоғамдық жобалар және мәдени іс-шаралар жастардың азаматтық бірегейлігін қалыптастыруда тиімді тәсіл болып табылады.

Қорытындылай келе, азаматтық бірегейлік пен патриоттық құндылықтарды дамыту кешенді және көпқабатты процесс болып табылады. Білім беру, мәдени іс-шаралар, психологиялық қолдау және инновациялық әдістерді үйлестіре отырып, жастар өз қоғамына белсенді, жауапты, патриоттық сезімі дамыған азамат ретінде қалыптасады. Қазақстан үшін бұл бағыт ұлттық тұрақтылықты қамтамасыз етуге, жастарды қоғам өміріне белсенді тартуға және мемлекеттік құндылықтарды сақтау мен нығайтуға мүмкіндік береді. Азаматтық бірегейлікті дамыту – бұл тек білім беру міндеті ғана емес, сонымен қатар ұлттық бірлікті нығайту, қоғамдағы жауапкершілікті арттыру және жастарды елін сүйетін азамат ретінде тәрбиелеу жолы.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Альченова А., Карелхан Н. Білім беру саласындағы жасанды интеллекттің ағымдағы үрдістері мен болашақ мүмкіндіктері. *Педагогикалық өлшемдер*. 2025. 10–18 б.

2. AI changes everything: Data minimization [Электрондық ресурс]. Public Interest Privacy. <https://publicinterestprivacy.org/ai-changes-everything-data-minimization>.
3. Жұмабеков Б. Азаматтық тәрбие теориясы. Алматы, 2022. 34 б.
4. Мұратова Г. Психология патриотизма. Алматы, 2020. 15 б.
5. Төлепбергенова Ш. Қазақстан тарихындағы батырлар. Алматы, 2019. 89 б.
6. Сейтқалиев А. Патриоттық тәрбие әдістемесі. Нұр-Сұлтан, 2021. 58 б.
7. Әбдірахманова М. Патриоттық тәрбие психологиясы. Алматы, 2021. 102 б.
8. Жақып А. Мектептегі патриоттық жобалар тәжірибесі. Алматы, 2020. 77 б.
9. Студенттерді патриоттық тәрбиелеу жобалары. Алматы: ҚазҰУ, 2022. 134 б.
10. Сәрсенова Р. Жастар және азаматтық сана. Нұр-Сұлтан, 2021. 89 б.

